

**Syntheseverslag synodaal proces
bisdom Hasselt
juni 2022**

Inleiding

De communicatie vanuit Rome op Pinksteren 2021 om alle bisdommen uitgebreid te betrekken in de voorbereiding van de synode en er zo een synodaal proces van te maken heeft onze bisschop, mgr. Patrick Hoogmartens, erg begeistert. Om het synodaal proces in ons bisdom in goede banen te leiden, heeft hij drie jonge mensen gevraagd om onder leiding van vicaris Bart Coenegrachts en in nauw overleg met hemzelf deel uit te maken van het diocesane synodale team. Gedurende een jaar is er in ons bisdom hard gewerkt om dit synodaal proces reëel te maken door het creëren van momenten en het ontwikkelen van instrumenten. De diocesane start op 17 oktober heeft veel enthousiasme gewekt, daarnaast waren er onder meer de vorming voor pastoraal verantwoordelijken rond synodaliteit en rond gemeenschappelijke onderscheiding, de bijeenkomsten van de pastorale raad en de priesterraad en de diocesane terugkoppeling op 7 juni. Als synodale werkinstrumenten werden er onder meer een website ontwikkeld, een ganzenbord om met kinderen en jongeren in gesprek te gaan, een kunstwerk dat opgesteld werd op vele plaatsen in ons bisdom en uitnodigde tot gesprek en een flyer met het synodale gebed en enkele vragen om het synodale gesprek te voeren. Vooral deze laatste kende een erg grote verspreiding en heeft vele synodale gesprekken in diverse lokale groepen gestimuleerd. Mgr. Hoogmartens en de leden van het synodale team zijn eveneens met verschillende groepen over de vragen van de synode in gesprek gegaan. Dit hele proces heeft veel in beweging gezet. Er zijn heel veel gesprekken gevoerd waarvan meer dan tachtig verslagen ons hebben bereikt. Daaruit spreekt een grote betrokkenheid en bekommernis om de Kerk in onze streken.

Deze synthese kwam tot stand na het synodale terugkoppelingsmoment vanuit het synodale team en in overleg met de moderatoren van de pastorale raad en de priesterraad. Het inzicht om hen te betrekken is gegroeid tijdens het synodaal proces. Al luisterend naar de Geest, met een groot respect voor wat mensen ons toevertrouwden en na grondige studie van de gespreksverslagen kwamen vijf thema's naar boven: gemeenschap, ambt en verantwoordelijkheid, liturgie, getuigenis en vorming, kerk en wereld. We bespreken elk van deze hieronder kort.

Gemeenschap

Er zijn vele positieve ervaringen meegedeeld over de Kerk als gemeenschap. Deze ervaringen situeren zich vooral binnen particuliere, nieuwe initiatieven, specifieke groepen en nieuwe bewegingen en gemeenschappen, die zelden gewoon samenvallen met de lokale parochiestructuren maar eerder daartussen, boven, onder, naast... plaatsvinden. Men vindt er herbronning, vorming, vreugde en tochtgenoten voor het leven, dat is wat men zoekt in een kerkelijke gemeenschap. Er is hierbij geen nood aan een veelheid van activiteiten, maar vooral aan plekken waar echte Godsontmoeting mogelijk is, waar de goddelijke vreugde aanwezig is en Christus en zijn Blijde Boodschap centraal staan.

In parochiale contexten waar er gewerkt wordt aan verbinding in geloof en waar men open staat voor velen, is er vreugde om de ervaring van gemeenschap. Toch is het een grote uitdaging om op lokaal niveau op deze manier gemeenschap te vormen. Dikwijls ervaren mensen de moeizaamheid van samenwerking en de starheid van structuren. De structuren moeten de geloofsgroei en de gemeenschapsvorming faciliteren en bevorderen. Vooral voor de jongere generatie zijn deze levendige gemeenschappen van wezenlijk belang, want zij vinden deze helemaal niet meer binnen de klassieke parochie. Velen zijn ervan overtuigd dat bescheiden maar enthousiaste en levendige, vreugdevolle groepen of gemeenschappen opnieuw een positiever beeld zouden geven van de kerkgemeenschap in onze huidige samenleving. In de verslagen wordt het verwoord als volgt: “We moeten als kerk loskomen van het ik-gericht zijn en geen grote onverschillige groepering vormen maar leren om een betekenisvolle gemeenschap te zijn, die hartelijk, open, warm, inclusief en uitnodigend is voor eenieder.”

Ambt & medeverantwoordelijkheid

Er werd hierboven reeds verwezen naar de structuren. Binnen die structuren kennen we verschillende verantwoordelijkheden en mensen met een bijzonder ambt hierbinnen. Er is bij vele groepen duidelijk een verlangen naar meer participatie door leken, maar het is niet duidelijk hoeveel ruimte er is, over welke concrete taken het dan kan en moet gaan en hoe de verantwoordelijkheid van alle gedoopte gelovigen zich moet verhouden tot die van de pastoor. Voor de meesten is het duidelijk dat priesters te veel werk hebben, maar in vele gesprekken kwam eveneens naar voren dat ze vaak hun werk niet goed kunnen loslaten of toevertrouwen aan anderen.

Door de schaalvergroting van de pastorale structuren is een belangrijke vraag gerezen naar de verhouding tussen het lokale niveau en het bovenlokale niveau: tussen bisdom en pastorale eenheden, tussen pastorale eenheden en geloofsgemeenschappen. Er is een vraag naar wat het principe van de subsidiariteit hiervoor kan betekenen en of dit een weg vooruit zou kunnen zijn. Wat kan er nog gebeuren op lokaal niveau en wat niet meer?

In verschillende groepen werden voorstellen genoemd om alle gedoopten te betrekken in het kerkelijk dienstwerk, bijvoorbeeld: “Waarom mogen we geen beleidsteksten van het bisdom amenderen, zou dit niet zorgen voor meer gedeelde verantwoordelijkheid?”. Er blijkt uit de gesprekken een duidelijk vraag om te kiezen voor decentralisering: veel wordt verwacht van kleine, christelijke gemeenschappen. Dit wringt voor velen met de huidige situatie en het beleid. Tot slot is er de duidelijke vraag om het gewijde ambt open te stellen voor gehuwden en voor vrouwen. Men vraagt dit niet omdat men denkt dat daarmee de problemen rond het priestertekort opgelost zouden zijn, maar wel omdat dit meer blij zou geven van gedeelde verantwoordelijkheid en een modernere visie op het ambt in de kerk.

Liturgie

Liturgie is een steeds weerkerend thema in de gesprekken, met veel diverse ervaringen: positieve, maar ook negatieve. Het samen vieren kan vreugde en gemeenschap geven, maar doet dit in de ervaring van velen vaak te weinig, of veroorzaakt zelfs het tegenovergestelde. Men vindt dat liturgie meer levengevend moet zijn en men mist jonge gezinnen erg in de liturgie. De moeilijkheden met betrekking tot de liturgie hebben soms te maken met louter praktische zaken, zoals het uur van de vieringen. Meestal ervaart men echter ook te weinig verbinding met het leven, geen connectie met de voorganger en mist men een begrijpelijke en aangepaste taal. Zo klonk er in een gesprek met jonge gezinnen: “In de buurt vinden we geen kerk waar de priester op een goede, inhoudelijke, bemoedigende en eigentijdse manier voorgaat in vieringen. Onze kinderen en wij voelen ons er niet thuis en vinden er geen voeding voor ons geloof.”

Er is eveneens vraag naar verschillende vormen van liturgie. De focus ligt vaak te exclusief op de eucharistie. Men gelooft dat meer liturgische diversiteit kansen zou geven om de actieve deelname van alle gelovigen op een meer creatieve manier te stimuleren, waardoor een groter aantal mensen zich thuis kan voelen en betrokken kan meevieren. Er wordt veel verwacht van de liturgie als het gaat over kerk zijn vandaag, maar tegelijk zijn er ook verschillende stemmen die vinden dat de focus van onze kerkgemeenschappen niet alleen op de liturgie mag liggen en dat de liturgie niet gezien mag worden als de enige wijze om gemeenschap te vormen.

Getuigenis & vorming

Een ander thema dat naar boven kwam is het getuigen vanuit en over het geloof en daarmee samenhangend de kennis van het christelijk geloof. Het is duidelijk dat mensen er vanuit gaan dat de kerkgemeenschap een belangrijke boodschap heeft die ze wil verkondigen aan de wereld. Velen getuigen ook over hoe het spreken over geloof met anderen veel vreugde en

zelfs een verdiept geloof kan schenken. Tegelijkertijd wordt dit omwille van verschillende redenen ook als erg moeilijk ervaren. De kerk staat voor velen veraf van mensen en dit gevoel van wereldvreemdheid straalt af op haar boodschap. Deze situatie maakt het moeilijk om in een niet-kerkelijke context op een positieve manier over het geloof te getuigen. De kerk zou, aldus een jongerengroep, er goed aan doen haar PR wat beter te verzorgen. Enerzijds door gebruik te maken van moderne communicatiemiddelen, maar anderzijds ook door haar doelpubliek te verruimen. Men heeft de indruk dat de kerk enkel voor eigen volk spreekt, in haar eigen kerkelijke taal. Men verlangt dat we als kerk veel meer naar buiten treden om mensen aan te spreken en dat we ons inleven in mensen die verder afstaan van de kerkgemeenschap.

Tegelijk blijkt dat velen van zichzelf of van anderen vinden dat er te weinig kennis is om op een goede manier over het geloof te spreken. In één van de verslagen klinkt het als volgt: “Er ontbreken bij wie zich gelovig noemt, veel inzicht, taal, vorming of geloof om met anderen in gesprek te kunnen gaan. Christen-zijn lijkt dikwijls een vrij lege doos”. Het gaat met andere woorden niet alleen over de zoektocht naar een aangepaste taal, maar zelfs over elementaire basiskennis van de bijbel, het christelijk geloof en een gebrek aan geleefd geloof. Er leeft hierover een grote verwachting ten aanzien van het katholieke onderwijs, de lessen godsdienst en de catechese. Bij vele leerkrachten en catechisten is er een grote inzet en gedrevenheid. Maar er zijn ook catechisten en leerkrachten godsdienst in opleiding die toegeven en betreuren dat ze de nodige kennis ontberen om het geloofsgesprek aan te gaan. Het valt op dat enkele jonge christenen aangeven dat ze in het godsdienstonderricht God en het getuigend spreken over geloof, of überhaupt het geloof in God van de leerkracht, missen.

Kerk & wereld

In heel wat gesprekken ging het over de relatie tussen de kerk en de wereld, waarbij met name de ethische kwesties vaak ter sprake kwamen. Enerzijds geeft men aan dat bijvoorbeeld de manier van optreden van onze paus en de verwezenlijkingen van de kerk inzake gezondheid en onderwijs, maar recent bijvoorbeeld ook de aandacht voor het klimaat, erg positief zijn. Anderzijds wordt de relatie tussen de kerk en de wereld in bijna alle gesprekken als problematisch ervaren. De kerk wordt door velen, binnen en buiten de eigen rangen, beschouwd als wereldvreemd. Een priester vertelde hoe hij van een jongere te horen kreeg: “Sorry, maar met wat gij u bezighoudt, dat interesseert ons eigenlijk gewoon totaal niet.” Voor velen is dit een pijnlijke, maar tegelijk herkenbare reactie.

Met regelmaat wordt daarbij verwezen naar standpunten van de kerk over ethische kwesties en gendergelijkheid. Velen vragen zich af hoe en waarom een kerk die over een God van liefde spreekt en het evangelie van Jezus Christus verkondigt mensen uitsluit op basis van geslacht of geaardheid, vanwege (hertrouwen na) echtscheiding of bepaalde levenskeuzes. Tegelijkertijd zijn er anderen die vinden dat de kerk kritisch moet blijven ten aanzien van de

huidige (individualistische) samenleving en cultuur, maar de vraag naar openheid en respectvolle omgang primeert en het gebrek hieraan wordt de kerk erg aangerekend. Men wil een inclusieve kerk.

Sommigen betreuren duidelijk dat de kerk zélf een minderheidsgroep geworden is in onze samenleving en niet meer de positie inneemt die ze vroeger had. Iedereen erkent dit. Sommigen vinden dat de kerk de confrontatie met de samenleving aan moet gaan. Anderen vinden dat het net vanwege deze veranderende positie meer dan ooit nodig is om als kerk zichzelf in vraag te stellen en vooral te leren van de samenleving en de vragen die zij stelt. Tegelijk is er het verlangen naar een meer vrijmoedig optreden van de kerk. Met name jonge mensen vinden dat we als kerk geen angst moeten hebben om ons te tonen en dat de kerk zich moet uitspreken over situaties zoals oorlogen en klimaatrampen. Hierbij moet men wel steeds de kant kiezen van de zwakke en 'arme' mens, in al zijn bijbelse betekenissen, en mag de kerk haar eigen boodschap van naastenliefde niet uit het oog verliezen. De zorg voor de armen komt in een aantal verslagen naar voren als een belangrijke manier om 'naar buiten te treden' en de relatie met de wereld aan te gaan. Tegelijk stellen we vast dat de concrete inzet voor de samenleving - de diaconie - net niet meer geassocieerd wordt met kerk en geloof.

Conclusie: enkele spanningen uitgelicht

Het synodale proces is in ons bisdom van grote waarde geweest. Vele mensen geven aan dat het bevrijdend was om op deze wijze met elkaar te spreken en vooral naar elkaar te luisteren, vertrekkend vanuit het Woord van God en het luisteren naar de Heilige Geest. Daarbij werden er weinig 'nieuwe' zaken gezegd, maar positief is dat vele ervaringen van de mooie en moeilijke kanten van het 'samen als kerk op weg gaan' gedeelde ervaringen zijn en dat ze überhaupt ter sprake konden en mochten komen. Na het grondig verwerken en bestuderen van alle gesprekken namen we verschillende spanningen waar. Sommige klonken al door in bovenstaande tekst, maar enkele willen we er in deze conclusie kort uitlichten.

Ten eerste lijkt er enerzijds een grote verwachting te zijn ten aanzien van 'de kerk': 'de kerk' moet haar liturgie bij de tijd brengen, zorgen dat er lokaal gemeenschappen zijn, naar buiten treden en getuigen... Anderzijds lijkt er toch een eerder laag gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid voor al deze opdrachten te zijn. Dit blijkt al uit het gebruik van de zinsnede 'de kerk moet' die we in vele verslagen tegenkwamen. Er wordt zelden gezegd of geschreven: 'wij moeten allemaal samen'. Het toont aan dat we nog maar aan het begin staan van dit 'samen op weg zijn' en dat de echte medeverantwoordelijkheid nog moet groeien.

Een tweede spanning die we vaststellen situeert zich tussen de generaties. Sommige gespreksverslagen waren zelfs verwijtend ten aanzien van de jongere generaties: "We zien ze nooit, ze komen niet, ze zijn niet geïnteresseerd, ze doen geen moeite". Omgekeerd geven jonge mensen aan dat ze zich niet thuis voelen in de kerk, dat ze zich er niet welkom voelen en er erg moeilijk toegang toe krijgen. Ook jonge mensen die bewust kiezen voor het geloof

en de kerk vinden geen thuis in onze klassieke parochiegemeenschappen. Beide houdingen of ervaringen versterken elkaar. Intergenerationeel kerk vormen en ook plaats maken voor jonge mensen - wat soms betekent oude dingen loslaten - lijkt een grote uitdaging.

Een derde spanning is die tussen plaatselijk kerkgemeenschap vormen en het bovenlokale niveau. Enerzijds is er een groot geloof in kleine of plaatselijke gemeenschappen waar vitaliteit vanuit kan gaan, maar anderzijds ook de ervaring dat dit niet meer lukt, kan of mag, en dat er ook bovenlokaal kerk gevormd móet worden. Op dit terrein van gemeenschapsvorming liggen grote uitdagingen voor de kerk in ons bisdom.

Tot slot lijkt er ook een spanning te bestaan in de relatie tussen wat vertrouwd is en wat ons aangereikt wordt vanuit de traditie van de kerk enerzijds en hoe dit door te geven in deze tijd en context anderzijds. Met name in de thema's liturgie, verkondiging en de relatie met de wereld komt dit duidelijk naar voren en wordt dit door velen als een grote moeilijkheid ervaren. Deze spanning is allicht van alle eeuwen, maar is ook telkens weer een grote uitdaging. Het synodale proces kan zeker bijdragen tot deze zoektocht en het is dan ook onze grote hoop en verwachting dat we deze weg zowel op het niveau van de wereldkerk als binnen ons bisdom verder kunnen gaan.

Hasselt, 13 juni 2022

In nauw overleg met Mgr. Patrick Hoogmartens:
dhr. Daniël Ory en pr. Jan Vander Velpen,
moderatoren van de pastorale raad en priesteraad
zr. Isabelle Dufaux, dr. Machteld Reynaert, prof. dr. Samuel Goyvaerts, vic. Bart Coenegrachts,
synodaal team bisdom Hasselt